

Sygn. akt I C 59/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lipca 2020 r.

Sąd Rejonowy w Szczytnie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	asesor sądowy Marcin Borodziuk
Protokolant:	stażystka Agnieszka Grabowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lipca 2020 r. w S.

sprawy z powództwa M. O. (1), M. O. (2)

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezydentowi miasta stołecznego W.

o ustalenie istnienia stosunku prawnego

I. ustala, że M. O. (1) i M. O. (2) są współwłaścicielami na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej ciągnika rolniczego MF - URSUS MT-255, o numerze identyfikacyjnym podwozia (...), rok (...), który nabyli na własność w drodze umowy sprzedaży z dnia 15 grudnia (...) roku od Zrzeszenia (...) z siedzibą w W.;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powódki M. O. (1) kwotę 250 (dwieście pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki M. O. (1) kwotę 250 (dwieście pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

S., (...)

Sygn. akt I C 59/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 lipca 2020 roku

Powódka M. O. (1) pozwem przeciwko Skarbowi Państwa – Staroście (...) wniosła o ustalenie, że jest właścicielem ciągnika rolniczego MF-URSUS MT-255 o numerze identyfikacyjnym podwozia (...), rok produkcji 1987, którego własność nabyła od nieistniejącego już Zrzeszenia (...) z siedzibą w W..

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, że w dniu 15 grudnia 1987 r. zakupiła w Zrzeszeniu (...) ciągnik wskazany w treści żądania. W chwili zakupu otrzymała dokumenty w postaci rachunku potwierdzającego fakt nabycia własności oraz książkę gwarancyjną nr (...). Powódka nie dokonała rejestracji przedmiotowego pojazdu, a po latach zagubiła rachunek oraz świadectwo kontroli technicznej. Jedynym dokumentem dotyczącym ciągnika, jaki posiada obecnie powódka, jest książeczka gwarancyjna. Starosta (...) decyzją z dnia 11 czerwca 2018 r. odmówił powódce rejestracji spornego ciągnika. W tej sytuacji powódka posiada interes prawny w ustaleniu, że przysługuje jej prawo własności.

Wyrokiem z dnia 09 stycznia 2019 roku, sygn. akt I C 1423/18, Sąd Rejonowy w(...) oddalił powództwo w całości, z uwagi na brak legitymacji biernej Skarbu Państwa – Starosty (...), nie obciążając powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Wyrok ten został uchylony wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 04 grudnia 2019 roku, sygn. akt IX Ca 335/19. Postępowanie od dnia 09 stycznia 2019 r. zostało zniesione, a sprawa została przekazana Sądowi Rejonowemu w Szczytnie do ponownego rozpoznania. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiło uznanie, że Skarb Państwa był reprezentowany przez niewłaściwą jednostkę organizacyjną, którą to jednostką powinien być Prezydent miasta stołecznego W..

Dodatkowo Sąd Okręgowy w Olsztynie jako przyczynę uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji wskazał również, że po stronie powodowej nie brał udziału w sprawie współuczestnik konieczny, mąż powódki M. O. (2).

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa – Prezydent miasta stołecznego (wezwany do udziału w sprawie jako jednostka organizacyjna właściwa do reprezentowania Skarbu Państwa) wniósł o oddalenie powództwa.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany w pierwszej kolejności wskazał, że nie jest legitymowany do występowania po stronie pozwanej w sprawach dotyczących prawa własności pojazdów nabytych przez samodzielne podmioty, gdyż nie rości sobie żadnego prawa do oznaczonego w pozwie pojazdu. Podniósł, że nie ponosi odpowiedzialności za mienie nabyte przez powódkę od Zrzeszenia (...) w oparciu o art. 25e ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym. Ponadto roszczenia zgłaszane przeciwko Skarbowi Państwa w oparciu o ten ostatni przepis wygasają, jeżeli nie będą dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w ciągu roku od prawomocnego wykreślenia podmiotu z KRS. Po drugie, w ocenie pozwanego powódce przysługuje dalej idące roszczenie o zasiedzenie, co wyklucza przyjęcie, że posiada ona interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie. Wreszcie po trzecie, powódka nie wyczerpała w sposób należyty drogi administracyjnej, gdyż nie uzupełniła braków formalnych pisma, a przy tym powinna ona kwestionować zasadność stosowania procedury takiej, jak w odniesieniu do nowego pojazdu, do starego ciągnika. Został on bowiem nabyty w okresie obowiązywania ustawy z dnia 1 lutego 1983 roku Prawo o ruchu drogowym, której art. 59 przewidywał, że pojazd powódki podlegał jedynie ewidencji, a nie rejestracji. Braku efektywnego postępowania administracyjnego nie można zastępować pozwem w postępowaniu sądowym.

W piśmie procesowym z 30 grudnia 2019 roku powódka M. O. (1) ostatecznie sprecyzowała swoje żądanie, wnosząc o ustalenie, że M. O. (1) i M. O. (2) są współwłaścicielami na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej ciągnika rolniczego MF-URSUS MT-255, o numerze identyfikacyjnym podwozia (...), rok produkcji 1987 r., którego własność w drodze umowy kupna nabyli w dniu 15 grudnia 1987 r., od nieistniejącego już Zrzeszenia (...) z siedzibą w W..

Na rozprawie w dniu 20 lipca 2020 roku M. O. (2), który przystąpił do sprawy po stronie powodowej na skutek powtórnego zawiadomienia go na podstawie art. 195 k.p.c. o toczącym się postępowaniu, przychylił się do stanowiska powódki.

Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia:

Małżonkowie M. i M. O. (2) w dniu 15 grudnia 1987 r. w O. nabyli od Zrzeszenia (...) w W. ciągnik marki M. (...) MT-255, który zakupili za gotówkę.

(dowód: zeznania J. N., k. 164-164v, zeznania T. N., 164v, zeznania powódki, 164v, zeznania powoda k. 164v, książka gwarancyjna ciągnika, k. 4-5, odpis skrócony aktu małżeństwa powodów, k. 75)

Państwo O. nie zarejestrowali ciągnika po jego zakupie, gdyż dotychczas korzystali z niego jedynie na polu przyległym do jej nieruchomości. Obecnie przy nieruchomości, którą zamieszkują, wybudowano wiele domów, stąd w sąsiedztwie jest planowane powstanie drogi.

(dowód: zeznania T. N., k. 164-164v, zeznania powódki, k. 164v)

Faktura dotycząca zakupu przedmiotowego ciągnika została zagubiona i po latach powodowie nie mogli jej odnaleźć.

(dowód: zeznania powoda, k. 164v)

Decyzją z dnia 11 czerwca 2018 r. Starosta (...) odmówił rejestracji pojazdu, z uwagi na brak złożenia przez nią dokumentów wykazujących przysługiwanie jej prawa własności. Następnie decyzją z dnia 10 sierpnia 2018 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w O. utrzymało w mocy decyzję Starosty (...).

(bezsporne)

Powyższe ustalenia Sąd Rejonowy poczynił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, na który składały się m. in. dokumenty prywatne i urzędowe przedstawione przez powódkę, zeznania świadków i dowód z przesłuchania powodów w charakterze strony.

Jeśli chodzi o dowody z dokumentów prywatnych, ich autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron, a Sąd nie znalazł ku temu podstaw z urzędu. Stanowiły one dowód tego, że podpisane pod nimi osoby złożyły zawarte w nich oświadczenia (art. 245 k.p.c.).

W oparciu o książkę gwarancyjną ciągnika Sąd ustalił datę jego nabycia. Skoro gwarancja została udzielona na okres od 15 grudnia 1987 r. do 14 grudnia 1988 r., to umowa musiała zostać zawarta właśnie w tej pierwszej dacie. Potwierdzają to zeznania przesłuchanych w sprawie osób, z których wynika, że dokument ten był wydawany od razu przy sprzedaży pojazdu.

Szczególną moc dowodową miał dokument w postaci aktu małżeństwa powodów, będący wyłącznym dowodem stwierdzonego nim faktu zawarcia przez nich 65 lat temu związku małżeńskiego (art. 3 ustawy z dnia z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego, Dz.U.2020.463 t.j. z dnia 2020.03.17). Wynika z niego wprost, że nabycie ciągnika nastąpiło do majątku wspólnego, nie zaś do majątku osobistego któregośkolwiek z małżonków, co potwierdzają ich zeznania.

W oparciu o zeznania świadków T. N. i J. N. należało uznać za udowodniony fakt nabycia ciągnika w drodze umowy sprzedaży zawartej w dniu 15 grudnia 1987 r.

Świadkowie ci opisali okoliczności nabycia identycznego ciągnika na potrzeby własnego gospodarstwa domowego. Wskazali, że kilka miesięcy później taki sam ciągnik kupiła powódka, przy czym w roku 1987 był to pojazd nowy, świeżo wyprodukowany.

Wskazani świadkowie złożyli zeznania spójne z zeznaniami samych powodów, których wiarygodność w ocenie Sądu również nie może być zakwestionowana. W oparciu o zeznania powodów Sąd ustalił, że faktura dotycząca przedmiotowego ciągnika zaginęła i nie została przez nich odnaleziona.

Jako wiarygodne należało też uznać zeznania powodów, co do niemożności zarejestrowania go w chwili obecnej na podstawie samej tylko książki gwarancyjnej pojazdu.

Wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku:

Powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

W niniejszej sprawie sporne było ustalenie legitymacji bierniej w procesie, jako że strona pozwana (podobnie jak przy pierwszym rozpoznaniu sprawy przy udziale Starosty (...)) zaprzeczyła, aby taką legitymację w tym procesie posiadała.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Wytaczając powództwo o ustalenie powód musi wykazać, że ma w stosunku do konkretnego pozwanego interes prawny w ustaleniu istnienia bądź nieistnienia danego stosunku prawnego lub prawa. Pamiętać przy tym trzeba, że proces o ustalenie jest sprawą cywilną pomiędzy równorzędnymi podmiotami o określonej legitymacji. Jeżeli nawet toczy się on nie pomiędzy podmiotami spornego stosunku prawnego lub nie pomiędzy podmiotem prawa a osobą, która swoim zachowaniem bezpośrednio zagraża temu prawu, to w każdym razie powoda legitymuje interes prawny jako stan rzeczy, do którego strona przeciwna ma określony stosunek ze względu na zainteresowanie niepewnością prawną, której usunięciu służy proces o ustalenie. Można zatem skutecznie pozywać tylko podmiot, który jest prawnie zainteresowany wynikiem postępowania.

Rozpoznając sprawę po raz pierwszy Sąd Rejonowy stwierdził, że brak podstaw prawnych do twierdzenia, aby następcą prawnym Zrzeszenia (...) został Skarb Państwa. Ostatecznie jednak Sąd w pełni podziela zapatrywania prawne wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 04 grudnia 2019 roku, IX Ca 355/19, zgodnie z którymi legitymacja bierna Skarbu Państwa – Prezydenta Miasta Stołecznego W. wynika z art. 25e ust. 1 i 11 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. (Dz. U. nr 121, poz. 769, z późn. zm.), albowiem spółka Zakłady (...) S.A. (będąca następcą Zrzeszenia (...) na skutek szeregu przekształceń) została wykreślona z rejestru w 2007 roku w wyniku upadłości obejmującej likwidację majątku.

Wskazać należy, że Sąd Rejonowy, rozpoznając ponownie sprawę, powyższymi wskazaniem prawnymi sądu odwoławczego jest związany z mocy art. 386 § 6 k.p.c. Nie nastąpiła przy tym żadna zmiana stanu prawnego lub faktycznego, jak również Sąd Najwyższy nie rozstrzygał od czasu orzeczenia Sądu Okręgowego zagadnienia prawnego, w którym wyraziłby odmienną ocenę prawną. Stąd też w kwestii legitymacji prawnej pozwanego Sąd Rejonowy nie będzie prowadził rozważań, odsyłając w tym zakresie do uzasadnienia orzeczenia Sądu Okręgowego, znajdującego się w aktach niniejszej sprawy. Należy ograniczyć się jedynie do tych kwestii, które nie zostały tam poruszone, a które podniosła strona pozwana w odpowiedzi na pozew.

Mianowicie powoływała się ona na to, że Skarb Państwa nie może być pozwany w niniejszej sprawie także z uwagi na to, że roszczenia przeciwko niemu wynikające z nabycia mienia po zlikwidowanej osobie prawnej wygasają po roku, liczoną od dnia wykreślenia podmiotu z rejestru. Twierdziła więc, że legitymacja bierna Skarbu Państwa w oparciu o przywołany przepis ma charakter przejściowy.

Zgodnie z art. 25e ust. 4 zd. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, roszczenia wierzycieli oraz osób, o których mowa w ust. 3, wygasają, jeżeli nie będą dochodzone przeciwko Skarbowi Państwa w terminie roku od chwili nabycia mienia przez Skarb Państwa.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie powyższy przepis nie znajduje jednak zastosowania, co nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu samego art. 25e ust. 1 ustawy o KRS i uznaniu, że Skarb Państwa – Prezydent miasta stołecznego W. jest legitymowany biernie w procesie o ustalenie prawa własności spornego ciągnika.

Z ust. 4 powołanego wyżej przepisu wynika, że wygaśnięciu ulegają roszczenia, ale wprost ograniczono ten skutek do „roszczeń wierzycieli”. Aby należycie ocenić zakres hipotezy omawianej normy, należy odwołać się do doktrynalnego podziału powództw, na powództwa o świadczenie, o ustalenie i o ukształtowanie. W przeciwieństwie do pozostałych kategorii powództw, powództwo o ustalenie prawa własności wytoczone na podstawie art. 189 k.p.c. nie dotyczy takiego stosunku prawnego, w ramach którego jedna ze stron mogłaby zostać określona jako dłużnik czy wierzyciel.

Zgodnie z art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Tego rodzaju nomenklatura ściśle wiąże się zatem z prawem zobowiązań, podczas gdy powodowie dochodzili ustalenia istnienia stosunku prawnorzeczowego. Treść ust. 4 nie wyklucza żądania ustalenia określonych praw w drodze powództwa z art. 189 k.p.c. po upływie rocznego terminu, jeżeli nie dotyczą one stosunku zobowiązaniowego. Dopiero gdyby powodowie mieli wystąpić wobec Skarbu Państwa z innymi roszczeniami (o świadczenie), art. 25e ust. 4 ustawy o KRS znajdowałby zastosowanie.

Jeżeli zaś chodzi o legitymację czynną, to skrótowo należy wskazać, że postanowieniem Sądu Rejonowego w Szczytnie z 20 listopada 2018 r. zawiadomiono M. O. (2) o toczącym się postępowaniu, a ten mimo udzielonych pouczeń nie przystąpił do sprawy w charakterze powoda w terminie dwóch tygodni. Skutków tych w ocenie Sądu nie przekreślało uchylenie powyższego orzeczenia dokonane postanowieniem z 09 stycznia 2019 roku. Będąc jednak związanym wskazaniem prawnymi Sądu Okręgowego w Olsztynie na podstawie art. 386 § 6 k.p.c., Sąd Rejonowy powtórnie wdrożył tryb przewidziany w art. 195 § 2 k.p.c. i umożliwił M. O. (2) wstąpienie do procesu, co ten ostatecznie uczynił.

Nie budzi wątpliwości Sądu istnienie po stronie powodów interesu prawnego w uzyskaniu orzeczenia sądowego, potwierdzającego przysługiwanie im prawa własności. W związku z zaginięciem dokumentów wymienieni nie mają bowiem możliwości wykazania się odpowiednimi dokumentami przed urzędami, co uniemożliwia korzystanie z niego zgodnie z przeznaczeniem.

Wbrew wywodom pełnomocnika strony pozwanej, roszczenie o zasiedzenie z art. 174 § 1 k.c. nie jest silniejszym roszczeniem od roszczenia o ustalenie, lecz roszczeniem zupełnie innego rodzaju. Czynność prawna (taka jak sprzedaż) i zasiedzenie to dwa odmienne sposoby nabycia własności. Opierając twierdzenie pozwu na zawarciu umowy z określonym podmiotem, nie sposób jednocześnie twierdzić, że doszło do zasiedzenia, albowiem właściciel nie może zasiedzieć przedmiotu będącego jego własnością (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2014 roku, sygn. akt II CSK 551/13). Z tych zresztą względów wnioszek o zasiedzenie, zgłoszony przez M. O. (1) w sprawie I Ns 13/18 tutejszego Sądu, w dniu 27 marca 2018 roku został oddalony.

Celem zasiedzenia jest nabycie własności nieruchomości, która przysługuje innej osobie. Jeżeli ktoś jest właścicielem danej nieruchomości, nie potrzebuje zasiedzenia, aby nim się stać. Argumentacja strony pozwanej w omawianym zakresie jest więc błędna, prowadząca do nielogicznych wniosków.

Jeżeli zaś chodzi o zarzut niewyczerpania przez powodów drogi postępowania administracyjnego, to zarejestrowanie pojazdu samo w sobie nie jest jedynym celem, jakiemu służyć ma ustalenie prawa własności w niniejszej sprawie. Z zeznań M. O. (1) wynika, że przede wszystkim wolą powodów było przeniesienie prawa własności ciągnika na rzecz syna. Aby nie musiał on wykazywać nabycia ciągnika w drodze powództwa z art. 169 § 1 k.c. (tym bardziej, że nabyłby go od osoby uprawnionej), powodowie wystąpili z powództwem w niniejszej sprawie. Chęć dokonania skutecznego przysporzenia majątkowego na rzecz syna powodów, przez przeniesienie na niego własności spornego ciągnika, również świadczy o ich interesie prawnym w wytoczeniu powództwa z art. 189 k.p.c.

Niezależnie od powyższego nie sposób zarzucić powodom, że nienależycie prowadzili postępowanie administracyjne, w którym nie mieli oni przecież możliwości przedstawienia żądanych od nich dokumentów. Kwestia zaś, czy były one od nich zażądane zasadnie, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Sam fakt kierowania do powodów takich wezwań ze strony organów władzy publicznej, świadczy o istnieniu po ich stronie interesu prawnego w ustaleniu przysługującego im prawa własności.

Z uwagi na powyższe, orzeczono jak w pkt I wyroku.

W pkt II Sąd na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 250 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w postaci opłaty od pozwu.

Na tej samej podstawie prawnej, uzupełnionej o art. 108 § 2 k.p.c., Sąd w pkt III zasądził od pozwanego na rzecz powódki poniesioną przez nią opłatę od apelacji w kwocie 250 złotych. Rozstrzygnięcie to zamieszczono w osobnym punkcie wyroku, aby umożliwić pozwanemu złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku w tej tylko właśnie części.

Zasądzone w pkt II i III koszty procesu były celowe dla dochodzenia przez powódkę swych praw w procesie, a pozwany bezpodstawnie zakwestionował jej roszczenie, stąd też został tymi kosztami obciążony w całości.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...) W.;

3. (...)

S.,(...)